

EELISA “Bilim Yapan Kadınlar” Yuvarlak Masa Toplantısı Üzerine Notlar

Notes on EELISA Rountable “Women Who Make Science Happen”

Burcu Bulut*

Öz

Yazıda, 11 Şubat “Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü” etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantısına ilişkin izlenimlere yer verilmiştir. Etkinlik, Avrupa Mühendislik Öğreniminde Yenilikçilik ve Bilim Birliği (EELISA) ve EELISA Yenilikçilik ve Ortak Araştırma Stratejisi (innoCORE) Projeleri ortaklığında bugüne özel olarak gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, bilim dünyasında farklı rollere sahip, farklı ülkelerden, farklı yaş gruplarındaki sekiz kadının, bireysel tecrübelerinden yola çıkarak aktardıkları mücadelelerine yer verilmiş ve zorlukların aşılması için çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Etkinlik, yaşanan coğrafyadan bağımsız olarak kadınların geçtikleri süreçlerin benzerliğine dikkat çekerken, bizleri, yine bilimin yardımıyla ve dayanışmayla zorlukların üstesinden gelinebileceğine ilişkin çıktılara ulaştırmıştır. Buradan hareketle, cinsiyet eşitliği planlarının ve açık bilim uygulamalarının hayata geçirilmesi ile yaşanacak değişimin daha eşitlikçi bir toplum yaratması üzerine etkileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyet eşitliği; açık bilim; Avrupa Üniversitesi; EELISA.

Abstract:

The article includes impressions of the roundtable meeting, which was held as part of the "International Day of Women and Girls in Science" on February 11. During the meeting held by the cooperation of European Engineering Learning Innovation and Science Alliance (EELISA) and EELISA Innovation and Common Research Strategy (innoCORE), the difficult struggles of eight women from different countries, from different age groups, who have different roles in the scientific world, were presented based on their individual experiences, and solutions were offered to overcome the difficulties. While the event drew attention to the similarity of the processes women go through regardless of the geography they live in, it also brought us to the outputs that difficulties can be overcome with the help of science and solidarity. From this point of view, the effects of the change to be experienced with the implementation of gender equality plans and open science practices on creating a more egalitarian society were evaluated.

Keywords: Gender equality; open science; European University; EELISA.

Giriş

* İstanbul Teknik Üniversitesi, Teknik Hizmetler. İstanbul, Türkiye. E-posta: burcubulutburcu@gmail.com
İstanbul Technical University, Technical Services Librarian. İstanbul, Turkey. E-mail:
burcubulutburcu@gmail.com

Gönderim Tarihi –Received: 01.04.2022

Kabul Tarihi – Accepted: 11.06.2022

Yayımlanma Tarihi – Published: 30.06.2022

Birleşmiş Milletler, Aralık 2015'te kadınların ve kız çocuklarının bilim ve teknoloji alanında oynadıkları kritik rolün farkındalığıyla, 11 Şubat'ı "Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü" ilan etmiştir (United Nations, 2015). Bu önemli gün, pek çok kurum ve kuruluşun katkılarıyla, kadınların ve kız çocuklarının bilime tam ve eşit erişim sağlamaları ve bilim dünyasındaki yerlerini almaları için teşvik edilmelerine yönelik etkinliklerle kutlanmaktadır. Avrupa Üniversitesi Girişimi EELISA'da "Toplumsal Cinsiyet ve Kapsayıcılık Çalışma Grubu" ve EELISA innoCORE işbirliği ile kadınların yüz yüze geldiği gerçekler, fırsatlar ve zorluklar hakkında bir fikir vermek amacıyla 11 Şubat 2022 günü, "Bilim Yapan Kadınlar" başlıklı bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirmiştir (EELISA, 2022a).

EELISA, ortakları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi'nin (İTÜ) de yer aldığı "Avrupa Mühendislik Öğreniminde Yenilikçilik ve Bilim Birliği"nin kısa adıdır. Yedi ülkeden dokuz üniversitenin oluşturduğu bir Avrupa Üniversitesi Girişimi olarak 180.000 öğrenciyi, 16.000 öğretim üyesini ve 11.000 idari personeli kapsamaktadır. Proje çalışmaları Kasım 2020 tarihi itibarıyla başlatılmıştır (İTÜ EELISA, 2022a). EELISA'nın araştırma ve inovasyon boyutunu güçlendirmek üzere önerilen ve Ufuk 2020 altında desteklenen innoCORE Projesi de Haziran 2021 itibarıyla başlamıştır (İTÜ EELISA, 2022b). EELISA'nın kısaltmasının, dünyada mühendislik diploması alan ilk kadınlardan biri olan Elisa Leonida Zamfirescu (1887 – 1973)'dan geldiğini (EELISA, 2022b) bilenler için Girişim'in bu tür etkinliklerle kadınların ve kız çocuklarının bilimdeki rolünün altını çizme ve onları teşvik etme yönündeki çabası şaşırtıcı olmamıştır.

Yuvarlak Masa'nın Organizasyonu ve Kim Kimdir?

Etkinliğin bütünüyle değerlendirilip, bilim yapan kadınların önlerindeki engellerin kaldırılmasına yönelik önerilerin geçerliliğinin ve hayata geçirilebilirliğinin anlaşılabilmesi için etkinlikte yer alan kişilerin ve rollerinin bilinmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu bağlamda, başlık altında kısaca etkinliğin katılımcılarına ilişkin bilgiler paylaşılmıştır. Detaylara program sayfasından ulaşılabilir (EELISA, 2022a). Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilen etkinlik kayıt altına alınmıştır, EELISA European University YouTube kanalı üzerinden video kaydı izlenebilir (EELISA, 2022c).

Etkinlik ön planda, iki yönetici ve sekiz panelist ile gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte etkinliğin arka planında, Girişim'in vizyonunu da gözler önüne seren, farklı bileşenleri tek bir başlık altında ve tüm yönleriyle değerlendirmeyi mümkün kılan EELISA'nın tecrübeli ekibi görev almıştır. Yuvarlak masa toplantısı yöneticiliğini; Almanya Frederich Alexander Üniversitesi'nden Bilim Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Başkanı Maria Rentez ile birlikte EELISA Yönetici Direktörü Sofia d'Agular üstlenmişlerdir. Panelistler, EELISA'nın ortakları olan üniversitelerden seçilmiştir.

Paylaşmak istedikleri konular ve özelden genele giden, birbirini bütünleyen bir akış içinde tartışmaları sürdürebilmek adına panelistler bilim dünyasında üstlendikleri roller de dikkate alınarak ikili gruplara ayrılmıştır. Etkinliğin istenen etkiyi yaratabilmesi ve sonrasında gerçekleştirilecek benzer organizasyonların planlamasına ilişkin geri bildirimlerin paylaşılabilmesi amacıyla ön ve son değerlendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplantı süresince panelistlere iki turda iki soru sorulmuş, öneriler hem soruların cevaplanması sırasında hem de iki turun sonunda yapılan genel değerlendirmeler kapsamında paylaşılmıştır.

Birinci grup; Sant'Anna İleri Araştırmalar Okulu'nda Yardımcı Doçent, Marche Politeknik Üniversitesi'nde bağlı araştırmacı olan Sara Moccia ve Bükreş Politeknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği ve Robotik Fakültesi Öğretim Üyesi, Dekan Yardımcısı Irina Severin'den oluşmuştur.

Her iki panelist de eğitimleri ve kariyerleri süresince hareketlilik programlarının bir parçası olduklarına vurguda bulunup karşılaştıkları zorlukları paylaşıırken, özellikle genç kadınların bu hareketlilikler çerçevesinde desteklenmeleri gerekliliğinin altını çizmiştir. Bu amaçla oluşturulacak/içinde yer alınacak güçlü bir kadın ağının, genç kadınlara yeni kapılar açılmasında önemli yere sahip olduğu belirtilmiştir. Genç kızların eğitimleri süresince kendilerini bekleyen geleceğe iyi hazırlamalarının ve donanımlı olmalarının önemine vurguda bulunulmuştur. Kadınların hareketliliği bir fırsat olarak değerlendirebilmeleri, konfor alanları dışına çıkabilmeleri için, hareketliliğe dahil olan kurumlarda da bunu destekleyecek düzenlemelerin yapılmasına yönelik girişimlerin gerektiği ifade edilmiştir. Hareketlilik programlarına dahil olmanın önemi herkesçe kabul edilmekle birlikte beraberinde verilmesi gereken tavizlerin de olduğu belirtilmiştir. Özellikle akademisyen annelerin, anne olmayı planlayan genç akademisyenlerin kariyerlerinde ilerlemeleri ve çocuklu yaşam rutinlerini bir arada sürdürmeleri mümkün müdür; ya da nasıl mümkün olur soruları gündeme gelmiştir.

İkinci grup; Ulusal Köprüler ve Yollar Okulu Gustave Eiffel Üniversitesi doktora öğrencisi Roame Boutillier ve Fransız Mühendislik Okulu Mines ParisTech, Paris Bilim ve Edebiyat Üniversitesi, mezunu aynı zamanda WoMines Universite Paris Science & Letters (PSL)'in kurucu ortağı, Sciences ParisTech au Féminin'in ve Grandes Ecoles au Féminin (GEF) - kadın mezunlar ağlarının aktif üyesi olan Solène Demay'dan oluşmuştur.

Panelistler tarafından, bilim dünyasında daha fazla kadının yer almasının genç akademisyenler için rol modellerin de artması anlamına geleceği ifade edilmiştir. Genç yaşlardan itibaren kız çocuklarının bilim dünyasını kendileri için bir kariyer alanı olarak görmelerinin önemine yer verilmiştir. Özellikle daha çok erkeklerin tercih ettiği bilim dallarında çalışmak isteyen genç kızların desteklenmesi ve bu alanda ilerlemeleri için teşvik edilmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Akademik kurumlarda yönetici pozisyonundaki kadınların sayısının artmasının, tehditlerin fırsatlara dönüştürülmesini sağlama imkânı vereceği ifade edilmiştir. Gençlerin akademik yolculuklarında kendilerine rehberlik edecek, eğitim tavsiyelerinde bulunacak, onları doğru kaynak ve kişilere yönlendirecek danışmanlara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, ilk grup tarafından da vurgulanan kadın ağının oluşturulmasının profesyonel yapılarla desteklenmesi gerekliliğine vurguda bulunulmuştur.

Üçüncü grup; Scuola Normale Superiore doktora öğrencisi, kariyerinin başındaki kadınları içeren ve ortaokul öğrencilerine yönelik “ISPIRA: Inclusività nelle Scienze, una Possibilità di Identificazione e RAppresentazione” Projesi'nde yer alan Laura Sommovigo ve Madrid Politeknik Üniversitesi Doğal Kaynaklar ve Sistemler Bölümü öğretim görevlisi, kızların orman çalışmaları ve bilimdeki sınırsız olanaklarını göstermeyi amaçlayan kitabın yayınlanması projesinde çalışan Sonia ROIG'dan oluşmuştur.

Her iki panelist de konuşmalarında bilime ilgi duyabilecek genç kızlara temsil ve kimlik imkânı sağlamayı hem de kadın bilim insanı fikrini normalleştirmeyi amaçlayan projelerine ilişkin detaylara yer vermiştir. Aynı zamanda “Orman bizim evimiz (Forest is our home)”

(Fernandez ve Roig, 2022) kitabının yazarlarından biri olan Sonia ROIG, kitabın kız kahramanı olan Silvia'nın çocuklara ilham veren hikayesini kitaptan kesitler vererek aktarmıştır. Kitaptaki kız çocuğunun hikayesinden yola çıkılarak kızların daha çok erkeklerden beklenen motorlu testere kullanma, kamyon sürme gibi faaliyetleri gerçekleştirebileceklerinin ve bilim dünyasında daha fazla yer alabileceklerinin anlatıldığı benzer hikayelerin farklı bilim dallarında kadınların varlığının teşvik edilmesine yardım sağlayacağı konusunda hemfikir olunmuştur. Kadınların bilim dünyasında aktif rol alması isteniliyor ise, bunun kökene inilerek ilk çocukluk yıllarından itibaren kız çocukların desteklenmesi, annelere de çocuklarını yönlendirmeleri konusunda yardımcı olunmasıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.

Dördüncü grup; kadınların bilim dünyasında daha fazla yere sahip olmasını desteklemek amacıyla EELISA kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar bağlamında konuyu değerlendirmek üzere toplantıya katılan Budapeşte Teknoloji ve Ekonomi Üniversitesi Cinsiyet Eşitliği Planı Çalışma Grubu yürütücüsü, Avrupa Araştırma Fonu Başkanı Borbala Schenk ve İTÜ öğretim görevlisi, kütüphaneci ve EELISA innoCORE Açık Bilim Uygulamaları Stratejik İş Paketi çalışma ekibi üyesi Burcu Bulut'tan oluşmuştur.

Panelistler tarafından, getirilen önerilerin hayata geçirilmesi, kurumsal çözümler üretilmesi ve uygulamaların yaygınlaştırılması bağlamında EELISA ve EELISA innoCORE kapsamında yürütülen çalışmalardan ne şekilde yararlanılabileceğine ilişkin paylaşımlarda bulunulmuştur. EELISA'nın ortak bir Avrupa mühendisliği eğitimi modeli tasarlama, bu yolla Avrupa mühendisliği tarafından desteklenen akılcı ve sürdürülebilir çözümlerle, toplumların karşılaştığı küresel zorluklarla yüzleşmesini sağlama hedefi üzerinde durulmuştur. Bahsedilen zorlukların temelinde yatan cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bilimin şeffaf ve işbirliği içinde yapılması, bilimsel çıktılarının ihtiyaç duyan herkes için erişilebilir olması amacıyla yürütülen çalışmaların bilim dünyasındaki kadınların sayısının artırılması, daha fazla genç kızın bilim hayatında aktif rol oynamasının sağlanması amaçlarını desteklediği belirtilmiştir. EELISA innoCORE Projesi bilgi formunda geçen "...ortak bir açık bilim stratejisi, bir toplumsal cinsiyet eşitliği planı tanımlayacak ve öğrencilere araştırma yoluyla öğrenme fırsatları sunacaktır." (CORDIS, 2022) ifadelerine vurguda bulunulmuş. Ortak strateji/planların hayata geçirilmesi hedefiyle farklı iş paketleri altında, cinsiyet dengesinin sağlanması ve açık bilim uygulamalarının teşvik edilmesi konularında tüm EELISA üniversitelerinin desteklenmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

Değerlendirme ve Öneriler

EELISA innoCORE Projesi'nin Madrid Teknik Üniversitesi'ndeki Yürütücüsü olan Isabel Salguero (2022), etkinlik sonrasında yazdığı değerlendirmesini yuvarlak masa toplantısında gündeme taşınan sorularla başlatmıştır. "Bilim dünyasında cinsiyet dengesizlikleri neden hala devam ediyor? Neden bazı alanlarda kadınları zar zor buluyoruz? Kadın bilim insanları, 20 yıl önce olduğu gibi bugün de benzer zorluklarla karşı karşıya mı? Genç nesilleri bilime çekmek için yeni rol modellerine ve yeni anlatılara ihtiyacımız var mı? Cinsiyet eşitliği planları durumu düzeltmeye yardımcı oluyor mu? ve Açık Bilim daha eşitlikçi bir toplum elde etmemize nasıl yardımcı olur?" Bu sorulara verilen cevaplar, yuvarlak masada bir araya gelen kadınları aşağıda yer verilen şu önerilerde birleştirmiştir:

- Bilim dünyasında daha fazla kadın rol model olmalıdır. Genç kızlar çevrelerinde daha fazla bilim kadını görebilmeli; üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde, kütüphanelere, toplantı salonlarına, çalışma alanlarına ismi verilen ünlü bilim insanları arasında daha fazla kadın yerini almalıdır.
- Tecrübe sahibi bilim kadınları ile bilim dünyasına adım atmaya hazırlanan genç kızları bir araya getirecek, tecrübe ve bilgi paylaşımına imkan sağlayacak bir kadın ağı oluşturulmalı, bu ağın bilinirliği, görünürlüğü sağlanmalı ve bu ağ dahilinde üretilen bilimsel çalışmalar engel olmaksızın erişilebilir olmalıdır.
- Farklı yaş gruplarına; çocuklara, gençlere, yetişkinlere, ulaşmak için teşvik edici yayınlar hazırlanmalı, bunlar erişilebilir kılınmalıdır. Bu çalışmalar yapılırken her şeyde mükemmel olan “süper kadın” söyleminden kaçınılmalı, cinsiyet eşitliği vurgulanmalıdır. Cinsiyet eşitliği planları hayata geçirilmeli ve denetlenebilirliği sağlanmalıdır.
- Bilim yapan kadınların topluma katkısını göstermek, engeller olmaksızın çalışmalarını diğer kadınlara, genç kızlara ulaştırmak; onlara bilim dünyasına ne şekilde katkı sağlayabileceklerini göstermek, kendilerini bilim dünyasının bir parçası olarak hissettirmek, ortak sorunlara çözüm bulmalarına yardımcı olacak bilim ortamları yaratmak için bilimsel çalışmaların engeller olmaksızın paylaşımı sağlanmalı, açık bilim uygulamaları hayata geçirilmeli ve denetlenebilir olmalıdır.
- Benzer etkinlikler düzenlenmeli, kadın araştırmacılar ve bilim insanları daha görünür hale getirilmeli, bu etkinliklere daha fazla erkek katılımı ve desteği sağlanmalı, toplumsal farkındalık oluşturulması için bilim dünyasındaki erkeklerin tam desteği alınmalıdır.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Yazarlık Katkısı: Çalışma tek yazarlıdır.

Kaynakça

- Cordis. (2022). *EELISA INNOVation and COmmon REsearch Strategy Project Description*. <https://cordis.europa.eu/project/id/101035811>
- EELISA European University. (2022a). *Women who make science happen – an EELISA Rountable*. <https://eelisa.eu/events/women-who-make-science-happen-an-eelisa-roundtable/>
- EELISA European University. (2022b). *Hat is EELISA*. <https://eelisa.eu/what-is-eelisa/>
- EELISA. (2022c, 11 Şubat). *Women who make science happen* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=9Je8hML91FM&t=4s>
- Fernandez, S. ve Roig, S. (2022). *El bosque es nuestra casa/ The Forest Is Our Home*. İspanya: A Buen Paso S C P.
- İTÜ EELISA. (2022a). *Avrupa Mühendisi*. <https://eelisa.itu.edu.tr/hakkimizda/avrupa-muhendisi>
- İTÜ EELISA. (2022b). *InnoCORE*. <https://eelisa.itu.edu.tr/innocore>
- Salguero, I. (2002, 15 Şubat). *An overview of the EELISA Roundtable “Women who make science happen”*. <https://eelisa.eu/an-overview-of-the-eelisa-roundtable-women-who-make-science-happen/>
- United Nations. (2015, 22 Aralık). *Resolution adapted by the on 22 December 2015.70/212. International Day of Women and Girls in Science*. <https://undocs.org/en/A/RES/70/212>